

А. М. Вихристюк, кандидат юридичних наук, старший дослідник,
докторант Науково-дослідного інституту публічного права
ORCID: 0009-0008-5734-8004

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ГРАНТОВОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Актуальність статті полягає в тому, що одним із ключових питань, що безпосередньо впливає на результативність цифрової трансформації територіальних громад, є формування належної фінансової основи цього процесу. Саме фінансове забезпечення виступає визначальним чинником спроможності органів місцевого самоврядування впроваджувати сучасні цифрові рішення, підтримувати їх функціонування та забезпечувати сталий розвиток відповідної інфраструктури. Запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, попри очевидні переваги у вигляді підвищення ефективності управління, якості публічних послуг та прозорості діяльності влади, супроводжується значними фінансовими витратами. Мета статті полягає в необхідності розкрити зміст правового механізму залучення інвестицій та грантової допомоги для цифрового розвитку громад. У статті, на основі аналіз наукових поглядів вчених, розкрито сутність категорії «інвестиції» та «грантова допомога», а також здійснено розмежування даних категорій. Виділено правовий механізм інвестування та публічного інвестування в діяльність територіальних громад. Визначено юридичні особливості надання грантів. Окреслено конституційно-правові та інші законодавчі гарантії надання територіальним громадам грантової допомоги. Наведено приклади інвестування та грантової допомоги територіальним громадам, які безпосередньо стосуються їх цифрового розвитку. Зроблено висновок, що в умовах сьогодення інвестиційна та грантова допомога територіальним громадам виступають одними з найбільш ефективних інструментів регіонального розвитку, особливо в сфері цифрових інновацій, які потребують значних капіталовкладень та матеріально-технічних ресурсів. Разом із цим, правові механізми в обох випадках потребують додаткової уваги та нормативного вдосконалення. Інвестиції та гранти для територіальних громад – це окрема, велика та специфічна ніша фінансово-економічної діяльності, особливості якої мають бути виділені законодавчо. Натомість, цей момент недостатньо освітлено в чинній системі нормативних документів присвячених статусу та діяльності місцевого самоврядування, що потребує виправлення.

Ключові слова: інвестиції, грантова допомога, правовий механізм, цифрова трансформація, територіальні громади.

A. M. Vykhrystiuk. Legal mechanism for attracting investments and grant assistance for the digital development of communities

The relevance of the article lies in the fact that one of the key issues that directly affects the effectiveness of the digital transformation of territorial communities is the formation of an adequate financial basis for this process. It is financial support that is the determining factor in the ability of local governments to implement modern digital solutions, support their functioning and ensure the sustainable development of the relevant infrastructure. The introduction of the latest information and communication technologies, despite the obvious advantages in the form of increased management efficiency, quality of public services and transparency of government activities, is accompanied by significant financial costs. The purpose of the article is to reveal the content of the legal mechanism for attracting investments and grant aid for the digital development of communities. The article, based on the analysis of scientific views of scientists, reveals the essence of the categories of "investments" and "grant aid", and also distinguishes these categories. The legal mechanism for investment and public investment in the activities of territorial communities is highlighted. The legal features of granting grants are determined. The constitutional and legal and other legislative guarantees for the provision of grant assistance to territorial communities are outlined. Examples of investment and grant assistance to territorial communities that directly relate to their digital development are given. It is concluded that in today's conditions, investment and grant assistance to territorial communities are one of the most effective instruments of regional development, especially in the field of digital innovations, which require significant capital investments and material and technical resources. At the same time, legal mechanisms in both cases require additional attention and regulatory improvement. Investments and grants for territorial communities are a separate, large and specific niche of financial and economic activity, the features of which should be highlighted by law. However, this point is insufficiently covered in the current system of regulatory documents dedicated to the status and activities of local self-government, which requires correction.

Key words: investments, grant assistance, legal mechanism, digital transformation, territorial communities.

© А. М. Вихристюк, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. Одним із ключових питань, що безпосередньо впливає на результативність цифрової трансформації територіальних громад, є формування належної фінансової основи цього процесу. Саме фінансове забезпечення виступає визначальним чинником спроможності органів місцевого самоврядування впроваджувати сучасні цифрові рішення, підтримувати їх функціонування та забезпечувати сталий розвиток відповідної інфраструктури. Запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, попри очевидні переваги у вигляді підвищення ефективності управління, якості публічних послуг та прозорості діяльності влади, супроводжується значними фінансовими витратами. Йдеться не лише про придбання матеріально-технічної бази, але й про витрати на розробку та впровадження програмного забезпечення, кібербезпеку, навчання персоналу, технічну підтримку та модернізацію існуючих систем. Водночас, у багатьох випадках територіальні громади, з огляду на обмеженість місцевих бюджетів та наявність пріоритетних соціально-економічних потреб, не володіють достатнім обсягом фінансових ресурсів для повноцінної реалізації цифрових реформ. Така ситуація обумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування, серед яких особливе значення мають інвестиції, у тому числі приватні, а також залучення міжнародної технічної допомоги та грантових програм. Залучення додаткових фінансових ресурсів не лише розширює можливості громад у впровадженні цифрових інновацій, але й сприяє інтеграції у глобальні процеси цифрового розвитку, запозиченню кращих практик та підвищенню загального рівня інституційної спроможності. У цьому контексті важливого значення набуває формування ефективних правових та організаційних механізмів управління фінансовими потоками, забезпечення прозорості їх використання та підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Юридичним, фінансово-економічним та іншим аспектам інвестиційної діяльності та грантової допомоги у різних сферах суспільного життя приділяли увагу численні науковці, зокрема: І.В. Гвоздецька, М.Я. Кобеля-Звір, О.М. Лоцихін, О.В. Марченко, П.Г. Поплавський, Ю.О. Світлична, А.М. Соколова, Л.М. Сорока, Д.О. Сушко, О.С. Удалова, О.В. Чернявська та багато інших. Водночас, як в роботах згаданих, так і багатьох інших вчених, належного висвітлення не віднайшла проблема юридичного механізму залучення інвестицій та грантової допомоги для цифрового розвитку громад.

Саме тому метою статті є: розкрити зміст правового механізму залучення інвестицій та грантової допомоги для цифрового розвитку громад.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції та гранти є різними економіко-правовими категоріями, що прямо впливає на юридичний механізм їх залучення громадами для сприяння власному цифровому розвитку. Так, згідно до положень Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [1]. Дещо інше визначення представлено в Законі України «Про режим іноземного інвестування»: «іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [2].

Поняття інвестицій активно досліджується на науковому рівні як представниками економічної, так і правової науки. Наприклад, у дисертаційній роботі О.С. Удалова наголошується, що інвестиції – це фінансові ресурси і матеріальні цінності, спрямовані на забезпечення інвестиційної діяльності з метою створення необхідних активів для задоволення потреб держави, суб'єктів господарювання й одержання прибутку у майбутньому від виробництва продукції з об'єктів, що інвестуються [3]. О.М. Лоцихін вважає, що «інвестиції – це головний «двигун» економічного розвитку, важливий фактор та суттєва детермінанта економічного зростання, а інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій суб'єктів економічних відносин, спрямованих на реалізацію інвестицій» [5, с. 162]. З викладеного автор робить висновок, що забезпечення високого рівня інвестування національної економіки слугує стратегічним завданням та самостійним напрямом економічної політики сучасної держави [5, с. 162]. В розумінні І.В. Гвоздецької інвестиції – це вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності або соціальної сфери з метою забезпечення їх результативності в майбутньому періоді [5, с. 16].

Проведений аналіз дає можливість констатувати два характерні для категорії «інвестиції» аспекти: по-перше, це особлива юридична форма залучення додаткових грошових коштів під час проведення підприємницької, або іншої діяльності, які належать третім особам – інвесторам; по-друге, це сукупність матеріальних та інтелектуальних цінностей, які вкладаються з метою подальшого отримати прибутку, іншого соціально-економічного результату. Тобто, інвестиції це вкладення, які мають оборотний характер, повертаються вкладнику з доходом.

Гранти, на відміну від інвестицій, не мають уніфікованого законодавчого тлумачення. Дана категорія зустрічається одночасно у декількох нормативно-правових актах. Так, Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» від 06.03.2003 №601-IV грант визначено, як «грошові кошти (фінансові ресурси), що надаються на безоплатній, безпроцентній і безповоротній основі суб'єктам господарювання та фізичним особам за результатами конкурсного відбору, для реалізації програм, проектів, заходів, а також для інституційної підтримки суб'єктів видавничої справи незалежно від форми власності» [6].

У Законі України «Про Український культурний фонд» від 23.03.2017 №1976-VIII під терміном «грант» запропоновано розуміти фінансові ресурси, що надаються на безоплатній і безповоротній основі Українським культурним фондом суб'єкту, який провадить діяльність у сфері культури, для реалізації проекту, рішення про фінансування якого прийняте в порядку, передбаченому законодавством [7].

Не оминає проблему визначення гранту сучасна наука. Так, П.Г. Поплавський розкриває категорію, як фінансову допомогу, яка надається на основі певних критеріїв, зазвичай на безвідкличній основі задля підтримки проєктів, ініціатив або заходів, які відповідають цілям грантодавця. Гранти є інструментом для досягнення союдами держав, державами, місцевими урядами, фондами своїх цілей через фінансове заохочення певної поведінки грантоотримувачів [8, с. 51]. М.Я. Кобеля-Звір запропонувала визначати грант, як ресурси, що надаються у формі майна, робіт і послуг; кошів у національній чи іноземній валюті з повним або частковим фінансуванням приватними, корпоративними, суспільними, урядовими та міжнародними грантодавцями на безвідкличній та безоплатній основі представникам органів влади та місцевого самоврядування, мікро-, малого та середнього бізнесу, громадського сектору та приватним особам на реалізацію цільових проєктів та заходів організаційного розвитку [9, с. 19].

Отже, згідно вищенаведеного, категорія «грант» відрізняється від інвестицій наступними ознаками: по-перше, він передбачає вкладення у підприємницьку або іншу діяльність без вимоги їх повернення, або отримання від цього будь-якого прибутку; по-друге, грант – це саме фінансові ресурси; по-третє, процес отримання гранту, як правило, передбачає конкурсну основу, що зумовлює необхідність грантоотримувача відповідати певним вимогам та стандартам; по-п'яте, отримані в рамках гранту кошти мають цільове призначення та передбачають суворий контроль використання; по-шосте, гранти можуть надаватись як державою в особі суб'єктів владних повноважень, так і підприємствами, установами, організаціями інших форм власності, зокрема, міжнародними.

Інвестування та грантова допомога, у тому числі, з метою цифрового розвитку присутні в сфері діяльності територіальних громад, але правовий механізм їх реалізації різний. Наприклад, загальні аспекти інвестування регламентовано Законом України «Про інвестиційну діяльність». Відповідно до статті 2 Закону, інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Законом чітко обґрунтовано зміст об'єкту та перелік суб'єктів інвестиційної діяльності. Так, відповідно до статті 4 об'єктами можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки, цінні папери (крім векселів), цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права [1]. В свою чергу, суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави, що загально поділяються на інвесторів та учасників. Інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора [1].

Реалізація положень Закону та специфіка інвестування у діяльність саме територіальних громад досить детально описана в Програмі залучення інвестицій у Вінницьку міську територіальну громаду на 2024-2028 роки затверджену Рішенням Вінницької міської ради від 22.12.2023 № 2012. Програма, зокрема, передбачає загальне поліпшення бізнес середовища міста Вінниці, розвиток культури використання цифрових технологій в межах територіальної громади, популяризацію громади у кіберсередовищі, поширення цифрових технологій в контексті публічно-управлінської діяльності місцевого самоврядування тощо [10].

Поряд із інвестиціями точкового характеру із залученням ресурсів індивідуальних інвесторів, окремо варто виділити публічне інвестування в рамках реалізації політики регіонального розвитку. Згідно Бюджетного кодексу України, публічними інвестиціями є кошти державного (місцевого) бюджету, у тому числі отримані у вигляді міжнародної технічної допомоги, кошти, залучені під державну (місцеву) гарантію, капітальні інвестиції державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (крім банків), комунальних унітарних підприємств, установ, організацій, крім тих, які здійснюються за рахунок власних коштів таких підприємств, товариств, установ і організацій, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, а також виплати за договорами, укладеними в рамках державно-приватного партнерства [11]. Кошти публічного інвестування, у першу чергу, використовуються для забезпечення цілей передбачених Постановою КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» від 05.08.2020 № 695, однією з яких є розвиток цифрової інфраструктури регіонів та удосконалення надання адміністративних та інших публічних (електронних публічних) послуг [12].

На даному етапі дослідження, можна зробити висновок, що залучення інвестицій для цифрового розвитку громад в сучасних умовах відбувається у формі: 1) прямих, точкових інвестицій в порядку передбаченому Законом України «Про інвестиційну діяльність», переважно, представників бізнес середовища у окремі складові діяльності територіальних громад. Такі інвестиції, як правило, передбачають удосконалення фінансово-економічної сфери життєдіяльності громад; надають поштовх новим галузям бізнесу, передусім, цифрового характеру; активізують підприємницьку діяльність в галузі інформаційно-телекомунікаційних технологій, що сприяє податковим надходженням в місцеві бюджети; забезпечують популяризацію цифрових технологій за рахунок створення технологічних хабів, парків тощо; сприяють утворенню нових робочих місць і таке інше; 2) публічних інвестицій, які спрямовуються на підготовку і реалізацію публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій в рамках проведення загальнодержавної програми регіонального розвитку і виконання передбачених нею комплексних заходів. Правовими засадами проведення публічних інвестицій є Бюджетний кодекс України, Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки», а також інші нормативно-правові акти, якими врегульовано суспільно-правові відносини в сфері публічного інвестування. Дані інвестиції направлені на забезпечення комплексного розвитку як окремих територіальних громад, так і регіонів держави. Вони сприяють формуванню ефективного цифрового середовища, яке забезпечує якісне публічне управління, поширення новітніх технологій в побутовому обігу громадян, поліпшення процесів в сфері житлово-комунальних послуг тощо. Тобто, ключова відмінність публічних інвестицій полягає в їх цілях, які включають в себе не тільки розвиток бізнесу, але й соціальної сфери.

Інший правовий механізм притаманний грантовій допомозі територіальним громадам з метою забезпечення їх цифрового розвитку. В першу чергу, відсутній на сьогоднішній день єдиний нормативний документ, який би визначав порядок надання грантів. Зазначене питання регламентовано системою правових норм закріплених в декількох нормативних документах. В першу чергу, юридичною основою грантової допомоги виступають положення Конституції України, а саме стаття 142 де вказано: «Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад. Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби» [13]. Відповідне освітлення дане питання отримує в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/96-ВР [14]. На сьогоднішній день існує велика кількість прикладів реалізації територіальними громадами визначених прав та отримання грантової допомоги як з боку приватного сектору, так і держави.

Таким чином, грантова допомога територіальним громадам для забезпечення їх цифрового розвитку – це одноразова, цільова передача фінансових ресурсів територіальним громадам від підприємств, установ, організацій, у тому числі міжнародних, державних, а також окремих фізичних осіб спрямована на забезпечення реалізації громадами їх законних прав та інтересів в сфері впровадження та використання цифрових технологій в процесах соціально-економічного розвитку. Грантова допомога ґрунтується на гарантованому Конституцією України та іншими законами праві територіальних громад володіти та користуватись комунальним майном, отримувати матеріальні та нематеріальні ресурси від будь-яких фізичних, юридичних осіб, формувати власні, муніципальні бюджети тощо. Гранти можуть мати цілком різні обсяги та надаються на конкурсній основі.

Висновки. Тож, ґрунтуючись на проведеному дослідженні, слід констатувати, що в умовах сьогодення інвестиційна та грантова допомога територіальним громадам виступають одними з найбільш ефективних інструментів регіонального розвитку, особливо в сфері цифрових інновацій, які потребують значних капіталовкладень та матеріально-технічних ресурсів. Разом із цим, правові механізми в обох випадках потребують додаткової уваги та нормативного вдосконалення. Інвестиції та гранти для територіальних громад – це окрема, велика та специфічна ніша фінансово-економічної діяльності, особливості якої мають бути виділені законодавчо. Натомість, цей момент недостатньо освітлено в чинній системі нормативних документів присвячених статусу та діяльності місцевого самоврядування, що потребує виправлення.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон Україна від 18.09.1991 №1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
2. Про режим іноземного інвестування: Закон Україна від 19.03.1996 №93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
3. Удалов О.С. Правове регулювання страхування у сфері інвестиційної діяльності: дис... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2010. 227 с.

4. Лошихін О.М. Теоретико-правові характеристики економічної функції сучасної держави: дис... д.ю.н. : 12.00.01. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2010. 453 с.
5. Гвоздецька І.В. Комплексне оцінювання інвестиційної привабливості промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудування): дис... канд. економ. наук. : 08.00.04. Хмельницький: Хмельницький національний університет. 2009. 247 с.
6. Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон Україна від 06.03.2003 №601-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 162.
7. Про Український культурний фонд: Закон Україна від 23.03.2017 №1976-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 19. Ст. 238.
8. Поплавський П.Г. Еволюція та сучасні визначення терміну «грант». *Проблеми економіки*. 2024. № 2 (60). С. 47–52.
9. Кобеля-Звір М.Я. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. №2. С. 16–21.
10. Програма сприяння залученню інвестицій у Вінницьку міську територіальну громаду на 2024–2028 роки: рішення від 22.12.2023 №2012. Офіційний веб-портал Вінницької міської ради. URL: [https://www.vmr.gov.ua/media/Департаменти/Департамент%20економіки%20і%20інвестицій/Програми/Програма%20залучення%20інвестицій/Програма%20сприяння%20залученню%20інвестицій%20у%20ВМТГ%20на%202024-2028%20роки%20\(діюча%20редакція\).pdf](https://www.vmr.gov.ua/media/Департаменти/Департамент%20економіки%20і%20інвестицій/Програми/Програма%20залучення%20інвестицій/Програма%20сприяння%20залученню%20інвестицій%20у%20ВМТГ%20на%202024-2028%20роки%20(діюча%20редакція).pdf).
11. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 №2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №50. Ст.572.
12. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: постанова, стратегія від 05.08.2020 №695. *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. Ст. 2155.
13. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.
14. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон Україна від 21.05.1997 №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Дата першого надходження статті до видання: 20.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026